

Osmanlılar'ca ele geçirildiğinde Şah Tahmasb idare merkezini buraya taşıdı (1555). Kazvin başşehir iken Rusya ile Avrupa arasındaki ticaretin gelişmesinde aktif rol oynadı ve büyük bir refaha kavuştu. XVII. yüzyılın başında buraya gelen çok sayıda Avrupalı seyyahın gözlemlerine göre Kazvin İsfahan'dan sonra imparatorluğun ikinci büyük şehriydi. 1674'te şehri ziyaret eden Chardin surların yıkıntı halinde olduğunu söyler. Safevî döneminde bugüne kalan tek önemli yapı, eski şehrin doğusundaki harap vaziyette bulunan Şah Tahmasb Sarayı'dır. Afganlar 1722'de Kazvin'e girdilerse de ertesi yıl İsfahan'a doğru çekilmek zorunda kaldılar. Şehir 1726'da Osmanlılar'a boyun eğdi, fakat kısa sürede geri alındı.

XIX. yüzyılda Kaçarlar'ın hâkimiyetinde Kazvin biri Trabzon, diğeri Hazar üzerinden Avrupa'ya giden başlıca iki ticaret yolunun kesişme noktasında bulunmasından dolayı çok parlak günler yaşadı. Yüzyılın sonunda Tahran - Kazvin telgraf hattının ve şehri Tahran, Tebriz, Hemedan ve Enzeli'ye bağlayan modern yolların inşa edilmesi durumunu daha da güçlendirdi. Fakat Kazvin'de nüfusun yavaş arttığı görülür; XIX. yüzyılın başında 25.000 civarında iken XX. yüzyılın başında ancak 40.000'e çıkmıştır. 1966'da 88.106 olan nüfus 1976'da 139.258'e, 1986'da 248.591'e ulaşmıştır. Mescid-i Nebî (Şah Camii), Şehzade Hüseyin Türbesi gibi dikkat çeken yapılar bu dönemde inşa edilmiştir. Şehir 1906 İran Meşrutiyet İnkılabı'nda önemli bir rol oynamamakla beraber 1918'de Gilân'da patlak veren Cengeller isyanına karşı mücadelede temel hizmet gördü. Kazvin 1960'lı yılların başında endüstrileşme sebebiyle büyük bir gelişme gösterdi; burada özellikle makine ve elektrikli aletler üzerine çeşitli tesisler kuruldu. Ayrıca Tahran - Kazvin otobüsü hizmeti girdi. Kazvin'den hemen her ilim dalında birçok âlim çıkmış ve Kazvinî nisbesiyle meşhur olmuştur (geniş bilgi için bk. Sem'ânî, X, 136-139).

BİBLİYOGRAFYA :

Belâzürî, *Fütûhu'l-büldân* (nşr. de Goeje), Leiden 1866, s. 280, 318, 321, 324; Taberî, *Tarih* (Ebü'l-Fazl), bk. İndeks; Mes'ûdî, *Mürûcü'z-zehab* (Meynard), bk. İndeks; Sem'ânî, *el-Ensâb*, X, 136-139; Yâkût, *Mu'cemü'l-büldân* (Cündî), IV, 389-391; Bündârî, *Zübdetü'n-Nusra* (Burslan), bk. İndeks; Zekeriyâ b. Muhammed el-Kazvinî, *Âşârü'l-bilâd* (nşr. F. Wüstenfeld), Leiden 1848, bk. İndeks; Müstevfî, *Tarih-i Güzide* (Nevâî), s. 13, 205, 219, 328, 409, 412, 762, 764; a.m.f., *Nüzhetu'l-kulüb* (Strange), s. 36, 53, 55-60, 195, 203, 217, 220-223, 281-282;

M. Ali Gülriz, *Minudâr yâ Bâbü'l-cennâ-yi Kazvin*, Tahran 1969-70, IV/4, s. 97-132; IV/5-6, s. 156-210; R. N. Annells v.dğr., *Explanatory Text of the Qazvin and Rasht Quadrangles Map 1:250.000*, Tehéran 1975; Hüseyin Müderrisî Tabâtâbâî, *Berkî ez Târih-i Kazvin* (nşr. Seyyid Mahmûd Mar'aşî), Kum 1361; Fr. de Blois, "The İftikhâriyyân of Qazvin", *Iran and Iranian Studies, Essays in Honor of Iraj Afshar*, Princeton 1998, s. 13-23; A. Amirshahi, "Le développement de la ville de Qazvin jusqu'au milieu du VIIIe/XIVe siècle", *REI*, XLIX/1 (1981), s. 1-42; Hüseyin Kulî Sütûde, "Târihçe-i Kazvin", *Berresihâ-yi Târihî*, IV/4, Tahran 1969, s. 97-132; IV/6 (1970), s. 165-210; Cl. Huart, "Kazvin", *IA*, VI, 527-528; A. K. S. Lambton, "Kazwin", *EP²* (İng.), IV, 857-862; R. M. Hillenbrand, "Kazwin [Monuments]", *a.e.*, IV, 862-863.

MARCEL BAZIN

KAZVİNÎ,

Abdülgaffâr b. Abdülkerîm
(عبد الغفار بن عبد الكريم القزويني)

Necmüddîn Abdülgaffâr b. Abdülkerîm
b. Abdilgaffâr el-Kazvinî
(ö. 665/1266)

Şâfiî fakihî.

el-Hâvî's-şagîr adlı eseriyle kazandığı şöhrete, devrinin önde gelen âlimlerinden biri olduğunun belirtilmesine rağmen yetiştirmesi, hoca ve talebeleri hakkında kaynaklarda bilgi yoktur. Bu durum muhtemelen, memleketinden ayrılmaması ve devrinin diğer önemli ilim merkezlerinde bulunmamasından kaynaklanmıştır. Zehebî, Kazvinî'nin İsfahan'dan Affife el-Fârikâniyye'den icâzet aldığını, Sadreddin İbn Hammûye'nin de ondan icâzetle kendilerine rivayette bulunduğunu belirtir. Kazvinî hacca gitmiş ve bu sırada karşılaştığı Şehâbeddin es-Sühreverdî ona yazmakta olduğu *el-Hâvî* adlı eserini bir an önce bitirmesini tavsiye etmiştir. Kaynaklarda hakkında yer alan bir bilgi de fıkıh yanında hesap konusunda da geniş bilgi sahibi ve keramet ehli sâlih bir insan olduğudur. Zehebî'nin verdiği bilgiye göre Kazvinî 8 Muharrem 665'te (9 Ekim 1266) vefat etti. Diğer kaynakların da bu tarihi vermesine karşılık Yâfiî ve Abbâdî 668 (1270) yılını esas almakta, bu tarihi ise bir rivayet olarak kaydetmektedir.

Eserleri. 1. *el-Hâvî's-şagîr**. *el-Hâvî fi'l-fürûâ* (*el-Hâvî fi'l-fetâvî*) olarak da bilinen ve VII. (XIII.) yüzyılda Râfiî ve Nevevî'nin eserleriyle birlikte Şâfiî fıkının önemli bir metnini teşkil eden eser, muhtemelen Mâverdî'nin aynı adlı kitabından ayırt edilmesi için daha sonraları "es-sagîr"

sıfatıyla anılmıştır. Alâeddin el-Konevî, Çârperdî, İbnü'l-Mülakkın ve diğer bazı âlimlerin şerhettiği eserin İbnü'l-Mukrî el-Yemenî tarafından yapılan muhtasarına İbn Hacer el-Heytemî iki şerh yazmış, İbnü'l-Verdî'nin nazmını da İbnü'l-İrâkî ve Zekeriyâ el-Ensârî şerhetmiştir. 2. *el-Ücâb fi şerhi'l-Lübâb*. Müellifin *el-Hâvî*'den önce kaleme aldığı, Şâfiî imamlarının çoğunluğunun görüşlerine dayanan muhtasar eseri *el-Lübâb* üzerine yazdığı şerhtir (Süleymaniye Ktp., Cârullah Efendi, nr. 697; Hacı Selim Ağa Ktp., nr. 1175; TSMK, III. Ahmed, nr. 1108; Hidîviyye Ktp., nr. 1691-1692). Kazvinî'nin ayrıca hesaba dair bir kitap yazdığı da kaydedilir.

BİBLİYOGRAFYA :

Zehebî, *Târihu'l-İslâm: sene 661-670*, s. 197-198; Yâfiî, *Mir'âtü'l-cenân*, IV, 167-169; Sübkî, *Tabakât* (Tanâhî), VIII, 277-278; İsnvî, *Tabakâtü's-Şâfi'iyye*, I, 452-453; Abbâdî, *Zeylû Tabakâtü'l-fukahâ'i's-Şâfi'iyyin* (nşr. Ahmed Ömer Hâşim - M. Zeynühum M. Azb, Ebü'l-Fidâ İbn Kesîr, *Tabakâtü'l-fukahâ'i's-Şâfi'iyyin* içinde), Kahire 1413/1993, III, 85; İbn Kâdî Şühbe, *Tabakâtü's-Şâfi'iyye*, II, 137; İbn Hacer, *ed-Dürrü'l-kâmine*, IV, 19; Münâvî, *el-Kevâkibü'd-dürriyye* (nşr. Abdülhamîd Sâlih Hamdân), Kahire, ts. (el-Mektebetü'l-Ezheriyye), II, 116-117; Keşfü'z-zunûn, I, 625-627; II, 1543; Nebhânî, *Câmi'u kerâmâti'l-evliyâ*, Beyrut 1409/1989, II, 194; Serkis, *Mu'cem*, II, 1509-1510; *Fihristü'l-Kütübühâneti'l-Hidviyye*, III, 244; Brockelmann, *GAL*, I, 494-495; *Suppl.*, I, 679; H. Algar, "al-Kazvinî", *EP²* (İng.), IV, 864-865.

AHMET ÖZEL

KAZVİNÎ, Alâüddevle
(علاء الدولة القزويني)

Mîr Alâüddevle b. Mîr Yâhyâ
b. Abdillatif el-Kazvinî
(ö. 998/1590'dan sonra)

İranlı şair ve tezkire yazarı.

Kazvin'de doğdu. Mîr Alâüddevle olarak da tanınır. *Lübbü't-tevârih* müellifi Mîr Yahyâ Kazvinî'nin oğludur. Şah I. Tahmasb, babası ve ailesinin hapsedilmesi için ferman çıkardığında Azerbaycan'da bulunan Kazvinî kardeşi Abdüllatif'le beraber Gilân'a kaçtı. Daha sonra Hindistan'a gidip Bâbürlü Hükümdarı Ekber Şah'ın sarayına intisap etti. Ekber Şah'a hocalık yapan Kazvinî'nin vefat tarihi bilinmemektedir. 998 (1590) yılına kadar yaşamış olan şairlerden bahsetmesi onun bu tarihten sonra öldüğünü gösterir.

Kazvinî'nin bilinen tek eseri olan *Nefâ'isü'l-me'âsir* üç bölümden meydana gelir. Müellif, birinci bölümde tezkirenin